

МЕЃУНАРОДЕН ЦЕНТАР ЗА СЛАВЈАНСКА ПРОСВЕТА - СВЕТИ НИКОЛЕ

«МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД»
(ФИЛОЗОФИЈА, ЛИНГВИСТИКА, КУЛТУРОЛОГИЈА)

СПИСАНИЕ
на научни трудови

**ДЕВЕТТА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЈА
МЕЃУНАРОДЕН СЛАВЈАНСКИ УНИВЕРЗИТЕТ
„ГАВРИЛО РОМАНОВИЧ ДЕРЖАВИН“**

Година V

Број 4

Април 2018

- СВЕТИ НИКОЛЕ, Р. МАКЕДОНИЈА -
- 2018

Издавач: Меѓународен Центар за Славјанска Просвета - Свети Николе

За издавачот: Михаела Ѓорчева, директор

Наслов: «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД» (ФИЛОЗОФИЈА, ЛИНГВИСТИКА, КУЛТУРОЛОГИЈА)

Организационен одбор:

Претседател: д-р Јордан Ѓорчев, Македонија
Заменик Претседател: д-р Стромов Владимир Јуревич, Русија
Член: м-р Борче Серафимовски, Македонија

Уредувачки одбор:

Проф. д-р Душан Николовски, Македонија
Доц. д-р Александар Илиевски, Македонија
Проф. д-р Мирослав Крстиќ, Србија
Проф. д-р Момчило Симоновиќ, Србија
Проф. д-р Тодор Галунов – Бугарија
Проф. д-р Даниела Тасевска – Бугарија
Доц. д-р Хаџиб Салкич, Босна и Херцеговина
д-р Татјана Осадчаја, Русија
Доц. д-р Вера Шунаева, Русија

Технички раководител: м-р Милена Спасовска

Уредник: Доц. д-р Јордан Ѓорчев

Компјутерска обработка и дизајн: Благој Митев, Адриано Панајотов, Иван Нацевски

ISSN (принт) 1857-9299

ISSN (онлајн) 1857-9302

Адреса на комисијата: ул. Маршал Тито 77, Свети Николе, Р. Македонија

Контакт телефон: +389 (0)32 440 330

Организациониот одбор им се заблагодарува на сите учесници за соработката!

Напомена:

Организациониот одбор на Деветтата меѓународна научна конференција «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК-ЗАПАД» не одговара за можните повреди на авторските права на научните трудови објавени во списанието. Целосната одговорност за оригиналноста, автентичноста и лекторирањето на научните трудови објавени во списанието е на самите автори на трудовите.

Секој научен труд пред објавувањето во списанието «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК-ЗАПАД» е рецензиран од двајца анонимни рецензенти од соодветната научна област.

Печати: Печатница МЦСП, Свети Николе

Тираж: 100

МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ
ИСТОК - ЗАПАД
(ФИЛОЗОФИЈА, ЛИНГВИСТИКА,
КУЛТУРОЛОГИЈА)

СОДРЖИНА

<i>Христо Петрески</i> КАРНЕВАЛИ И КАРНЕВАЛИЗАЦИЈА	1
<i>Бабина Л.В.</i> <i>Долгова Е.В.</i> РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ЗНАНИЈ О ЧЕЛОВЕКЕ АНГЛИЙСКИМИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИМИ ЕДИНИЦАМИ, СОДЕРЖАЩИМИ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ И МЕБЕЛИ	5
<i>Косенкова Ирина Алексеевна</i> ПРОБЛЕМЫ, ВОЗНИКАЮЩИЕ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО, И ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	9
<i>Трајче Стојанов</i> ТИПИЧНИ ПРОБЛЕМИ ВО РУСКАТА РЕЛИГИСКА ФИЛОЗОФИЈА	15
<i>М.В. Никольский</i> <i>Т.М. Никольская</i> ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫХ ОСНОВ УЧАЩИХСЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ УСТАВНОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ИКОНЫ	23
<i>Јоана Хаџи-Лега Христоска</i> СИМБОЛИКАТА НА ЖЕНАТА И НА МАЖОТ И ЛИНГВИСТИЧКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА	29
<i>Јована С. Стевановиќ</i> КОГНИТИВНИ ПРИСТУП НАСТАВИ ТВОРБЕ РЕЧИ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ	35
<i>П.Ф. Жолудева</i> <i>Е.Ю. Дубовицкая</i> Бюрократизм как основа выражения стереотипного знания	41
<i>Е.А. Чуксина</i> ИССЛЕДОВАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО КОНЦЕПТА FEAR ЧЕРЕЗ ЯЗЫКОВЫЕ СРЕДСТВА ЕГО ВЕРБАЛЬНОЙ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ	47
<i>Чович Лариса Ивановна</i> СРЕДСТВА ИСТОРИЧЕСКОЙ СТИЛИЗАЦИИ В РОМАНЕ Д.С.МЕРЕЖКОВСКОГО «АНТИХРИСТ (ПЕТР И АЛЕКСЕЙ)» И СПОСОБЫ ИХ ПЕРЕВОДА НА СЕРБСКИЙ ЯЗЫК	53
<i>Бељакова Наталья Витальевна</i> <i>Кочанова Екатерина Александровна</i> Домашний театр в традиции западной и восточной культуры	59
<i>Снапкова Татьяна Сергеевна</i> <i>Бељакова Н.В.</i> Домашний театр в традиции западной и восточной культуры	65
<i>Бранимир Човиќ</i> ОТ ПЕРЕВОДА КЛЮЧЕВЫХ ФРАГМЕНТОВ К ОСНОВНОЙ ИДЕЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ	69

Јоана Хаџи-Лега Христоска
Филолошки факултет „Блаже Конески“
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

СИМБОЛИКАТА НА ЖЕНАТА И НА МАЖОТ И ЛИНГВИСТИЧКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА

Апстракт: Симболите отсекогаш имале значајно место во човечкиот живот. Голем дел од нив се универзални, но сепак добиваат и специфични значења во различни јазични и културни заедници. Следствено на тоа, тие имаат и социјализирачка функција зашто му овозможуваат на човекот да се идентификува со заедницата на којашто ѝ припаѓа. Проучувањето на симболиката на определени референти наоѓа свое место и во лингвистичките истражувања, особено во оние што се занимаваат со фигуративните значења на различни видови единици. Така, во нашето истражување посветено на местото на жената и на мажот во свеста на француските и на македонските говорители констатираме дека фигуративните значења на нашите два референта во голема мера се инспирираат од нивната речиси универзална симболика.

Клучни зборови: симболи, жена, маж, француски јазик, македонски јазик.

THE SYMBOLISM OF THE WOMAN AND OF THE MAN AND LINGUISTIC RESEARCH

Abstract: Symbols have always had an important place in human life. Many of them are universal, but still receive specific meanings in different linguistic and cultural communities. Consequently, they also have a socializing function, because they allow the man to identify himself with the community to which he belongs. The study of the symbolism of certain referents finds its place in linguistic research, especially in those dealing with the figurative meanings of different types of units. Thus, in our research dedicated to the place of the woman and the man in the consciousness of the French and the Macedonian speakers, we conclude that the figurative meanings of our two referents are largely inspired by their almost universal symbolism.

Keywords: symbols, woman, man, French, Macedonian.

Важноста на симболите во животот на човекот е неоспорна или, како што велат авторите на Речникот на симболи, „премалку е да се каже дека живееме во свет на симболи, свет на симболи живее во нас“.¹ До неодамна симболите беа резервирани за области во кои примат има човековата имагинација, како митовите, церемониите, ритуалите, народните верувања. Тие денес постојат како дел од фолклорот на еден народ или како маргинализирани облици во вид на суеверија или ерес. Сепак, во поново време има сè побројни студии и дисциплини кои го насочуваат својот интерес кон проучување на имагинацијата откривајќи ја нејзината структура и нејзината важност во сите области на човековиот напредок. Ирационалното, креативното несвесно кое се манифестира токму во имагинацијата почнува да го наоѓа своето место во научните истражувања кои се обидуваат да ја откријат суштината и мотивот на човековото дејствување.

¹ Chevalier, Jean & Gheerbrant, Alain (1982). Dictionnaire des symboles (mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres). Paris: Robert Laffont – Jupiter.

Благодарение на симболот, човекот се идентификува себеси, но и заедницата на која ѝ припаѓа. Ако се прифати Јунговата теза за постоење на колективно несвесно, симболите би претставувале универзален јазик, виртуелно достапен на сите луѓе без оглед на нивните различни јазици, зашто потекнува од човековата психа (psyché). Меѓутоа, секоја заедница ја збогатува оваа заедничка основа и еден ист симбол различно се обојува кај различни народи и во различни моменти од времето. Оттука потекнува и една од најважните функции на симболот, социјализирачката, која му дава на човекот можност за комуникација со пошироката општествена средина. Секоја општествена група си има свои симболи преку кои се идентификува и ја потврдува својата компактност.

Склоноста што ја имаат луѓето на определени референти (лица, предмети или појави) да им припишуваат некаков симболички полнеж може да најде важна примена во лингвистичките истражувања. Особено засегнати се проучувањата на фигуративните значења на различни видови јазични и говорни единици (како лексемските и фразеолошките единици, пословиците, интерактивните единици, благословите, клетвите), при што може да се констатира дека значењата што тие единици ги генерирале во текот на времето во голема мера се мотивирале токму од симболиката на референтите кои имаат централно место во нив. Тоа е и очекувано, имајќи предвид дека процесот на градење на фигуративното значење најчесто се реализира по пат на аналогија и на несвесно ниво, токму онаму каде што влијанието на симболите е и најсилно.

Во овој труд ќе се задржиме на разгледување на симболиката на два референта, жената и мажот, кои беа предмет на истражување на еден поопсежен труд² посветен на нивниот статус во францускиот и во македонскиот јазик, низ призмата на фигуративните значења со кои овие два референта се јавуваат во различни видови единици. Да напоменеме дека не се ограничуваме само на француската и на македонската култура и традиција, туку и на содржините што им се придаваат и во други култури во светот.

Според митот за создавањето, Големата Космичка Мајка е предокот на целокупното човештво.³ Во суштина, таа е олицетворение на Природата од која зависел животот на човекот, а жената, со својата способност да создава живот, се сметала за упатена во тајните на природата, била олицетворение на светото и предизвикувала стравопочит кај мажот. Оттука и појавата на Големата Божица во многу религии широм светот (Филип Анаба ја цитира Франсоаз Ганж според која во пронајдените документи Исус Христос се дефинира себеси како син на првобитната Мајка, Мајка-Дух или Мајка –Светлина, од која произлегува сето останато, вклучувајќи го и Отецот Бог кого Исус го смета за нецелосен бидејќи е лишен од својата женска страна).⁴ Големата Божица била поврзана со сонцето како извор на животот и затоа во келтските говори сонцето има граматички женски род (за разлика од месечината која е во машки род). Змијата и змејот биле симболички поврзани со неа и во тие стари времиња се доживувале позитивно.⁵ Кабан наведува дека големата промена се случува во моментот кога мажот ја сфаќа сопствената моќ за создавање. Тоа е почеток на доминацијата на машките **богови кои ја фрлаат Големата Божица во сенка** (оттука и нејзината понатамошна 2 Хаџи-Лега Христоска, Јоана (2012). Семиологија на жената и на мажот во францускиот и во македонскиот јазик. (Докторска дисертација во ракопис). Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје.

3 <http://orients.pagesperso.orange.fr/Doc/le%20feminin%20sacre.pdf>, p. 1.

4 <http://philippe.annaba.free.fr/Leprincipe-feminin.html>

5 <http://orients.pagesperso.orange.fr/Doc/le%20feminin%20sacre.pdf>, p. 1.

поврзаност со месечината), а со неа и жената која станува туѓа и непријателска, хаотична и нескротлива, исто како и природата.⁶ Сепак, Големата Божица не е сосем отфрлена од религискиот и од митолошкиот контекст зашто таа кај разни народи е претставена преку важни женски ликови кои имаат за цел да го насочат мажот кон вистинската цел.

Како извор од кој се црпат поуки за животот, религијата уште од најстаро време дава насоки за тоа какви треба да бидат родовите односи. Така, Филип Анаба наведува дека во повеќето политеистички религии, како вавилонските, египетските или келтските, жената имала важна улога во религиозниот, а со тоа и во општествениот и политичкиот живот на тие заедници. Наспроти тоа, во монотеизмот, како на пример хиндуизмот, женскиот принцип е целосно потиснат и жената е изложена на легитимно насилство кое во некои општества сè уште трае.⁷

Генерално гледано, машкиот принцип е олицетворение на активноста, а женскиот принцип на пасивноста. Оттука, симболичката мисла го претставува машкиот принцип како триаголник чија основа е долу, а женскиот чија основа е горе.⁸ Исто така, симболите кои вообичаено се користат за означување на двата пола всушност соодветствуваат на знаците што ги користи астрологијата за означување на планетата Марс (именувана според римскиот бог на војната) и Венера (римска божица на убавината).⁹

Во источната цивилизација, машкиот принцип е претставен како Јанг кој е сув и позитивен, олицетворение на силите на експанзија и еволуција, а женскиот како Јин, влажен и негативен, олицетворение на силите на кондензација и сублимација. Двата принципа се надополнуваат еден со друг во постојано кружно движење кое ја симболизира целината.¹⁰

Речникот на симболи на Шевалје и Гербран¹¹ не ја обработува жената како посебна одредница, туку женскоста како нејзина иманентност, односно, според зборовите на Гете во вториот Фауст, како „привлечност која ја води желбата на мажот кон една трансценденција“. Авторите го наведуваат предвидувањето на Никола Бергјаев дека жената во идното општество ќе одигра голема улога поради тоа што таа повеќе од мажот е поврзана со душата на светот, со неговите исконски сили и дека токму таа е нишката која го поврзува мажот со нив. Други автори ја доживуваат женскоста како дефиниција на самата љубов, како голема космичка сила, но и како средба меѓу човековиот стремеж кон трансценденција и природниот инстинкт.¹² Женскоста е симбол за енергија која носи храброст и добрина и има обединувачка моќ. Првиот концепт кој паѓа на памет кога станува збор за женскоста и жената е нежноста и убавината. Така, во исламистичката поезија, вечната женскост, поради привлечните црти, ја симболизира божествената Убавина. Таа може да се поистовети со делот од несвесното што Јунг го нарекува анима: емотивноста, ирационалноста, интуитивноста, поврзаноста со природата, со еден збор, сето она што ја карактеризира жената во една стереотипизирана претстава. Но анимата може да има и погубни последици: упатува и на нешто нестварно, на сон во кој мажот конечно го наоѓа своето прибежиште, налик на мајчината топлина, но тоа сепак е само сон во кој мажот може да залута. Анимата

6 Ibid., p. 4.

7 <http://philippe.annaba.free.fr/Leprincipe-feminin.html>

8 <http://www.adreuc.org/html/pages/1DeCaso.htm>

9 Ibid.

10 <http://www.adreuc.org/html/pages/1DeCaso.htm>

11 Chevalier, Jean & Gheerbrant, Alain : op.cit., p. 340.

12 Ibid.

во машката личност значи склоност кон пакосни, феминизирани забелешки кои имаат деструктивна моќ и на кои се гледа со потценување.¹³

Во митологијата, а и во историјата, убавата жена се јавува како причина за судири со страшни последици. Во јужнословенската митологија, жената (во најголем број случаи старата жена) е најчесто симбол за демонско суштество, надарено со натприродна моќ за нанесување зло. Во народните верувања таа добива различни облици (баба, вештерка, самовила итн.).¹⁴ Исто така, се верувало дека, меѓу нештата што паралелно ги создавале Господ и Ѓаволот, се наоѓа и жената: додека Господ го создал мажот, Ѓаволот ја создал жената.¹⁵

Што се однесува до бракот како заедница на жената и на мажот, тој, во мистична смисла, го означува спојувањето меѓу Христос со својата Црква, на Бог со својот Народ, на душата со својот Бог. Во Јунговата теорија, бракот симболизира помирување на несвесното, како женски принцип, со духот како машки принцип,¹⁶ односно спој анимус/анима. Така бракот, институција која раководи со пренесувањето на животот, се крунисува со култ и бара девственост. Тој го симболизира божественото потекло на животот, а соединувањето на мажот и жената е само преносен инструмент и канал.¹⁷

Малку изненадува фактот што во Речникот на симболи не може да се најде одредница посветена на симболиката на мажот. Сепак, вистина е дека во многу митологии токму жената е онаа која е прекриена со превез од мистерија и поради тоа е податлива за плетење најразлични толкувања во однос на нејзините карактеристики и скриени моќи.

Резултатите од анализата на корпусот единици со фигуративно значење посветени на жената и на мажот ја потврдија врската меѓу нивната симболика и значењата со кои тие се јавуваат во јазикот.¹⁸ Исто така, сличните заклучоци во однос на значењата на француските и на македонските примери упатуваат на фактот дека, и покрај различните околности на еволуирање на двата народа, речиси универзалната слика на жената и на мажот воопшто е длабоко вкоренета во потсвеста на човечкото битие и врши континуирано влијание врз јазичните пројави.

БИБЛИОГРАФИЈА И САЈТОГРАФИЈА

1. CHEVALIER, Jean & GHEERBRANT, Alain (1982). Dictionnaire des symboles (mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres). Paris: Robert Laffont – Jupiter.
2. ХАЦИ-ЛЕГА ХРИСТОСКА, Јоана (2012). Семиологија на жената и на мажот во францускиот и во македонскиот јазик. (Докторска дисертација во ракопис). Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје.

¹³ Ibid.

¹⁴ Стојковска, Гордана (2004). Речник на јужнословенска митологија. Скопје: Три., стр.32.

¹⁵ Ibid., стр. 115.

¹⁶ Chevalier, Jean & Gheerbrant, Alain: op.cit., p. 486.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Хаџи-Лега Христоска, Јоана (2015). „Јазикот и реалноста: местото на жената“, во Списание на научни трудови од Шестата меѓународна научна конференција „Меѓународен дијалог: Исток-Запад (психологија, филозофија, лингвистика, културологија и образование)“, Меѓународен славјански универзитет „Гаврило Романович Державин“, Свети Николе, 18-19 април 2015, бр.4, година II, јуни 2015, стр.115-117.

3. ХАЏИ-ЛЕГА ХРИСТОСКА, Јоана (2015). „Јазикот и реалноста: местото на жената“, Списание на научни трудови од Шестата меѓународна научна конференција „Меѓународен дијалог: Исток-Запад (психологија, филозофија, лингвистика, културологија и образование)“, Меѓународен славјански универзитет „Гаврило Романович Державин“, Свети Николе, 18-19 април 2015, бр.4, година II, јуни 2015, стр.115-117.
4. СТОЈКОВСКА, Гордана (2004). Речник на јужнословенска митологија. Скопје: Три.
5. <http://philippe.annaba.free.fr/Leprincipe-feminin.html>
6. <http://orients.pagesperso-orange.fr/Doc/le%20feminin%20sacre.pdf>
7. <http://www.adreuc.org/html/pages/1DeCaso.htm>